

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu JUDr. Igora Belka a z členov JUDr. Eleny Berthotyovej, PhD. a Ing. JUDr. Miroslava Gavalca PhD., v právnej veci navrhovateľky: **M. J. ml.**, nar. X., bytom P., právne zastúpenej JUDr. V. O., advokátom v L., proti odporkyňi: **Sociálna poisťovňa - ústredie**, Bratislava, Ul. 29. augusta č. 8, o sirotský dôchodok, o odvolaní odporkyne proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 20Sd/18/2010-35 zo dňa 18.5.2010, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 20Sd/18/2010-35 zo dňa 18.5.2010 **m e n í** tak, že rozhodnutie odporkyne č. X. zo dňa 23.12.2009 o priznaní sirotského dôchodku od 1.2.2009 a rozhodnutie odporkyne č. X. zo dňa 23.12.2009 o úprave sirotského dôchodku, **p o t v r d z u j e**.

Navrhovateľke sa náhrada trov konania **n e p r i z n á v a**.

O d ô v o d n e n i e :

Krajský súd v Banskej Bystrici napadnutým rozsudkom z dôvodu podľa § 250j ods. 2 písm. a/ OSP zrušil rozhodnutia č. X. zo dňa 23.12.2009, ktorými odporkyňa podľa § 76 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“) priznala navrhovateľke sirotsky dôchodok od 1.2.2009 v sume 122,20 € mesačne a tento jej upravila podľa § 81 ods. 6 zákona od 1.2.2009 na sumu 87,30 € mesačne. O trovách konania rozhodol krajský súd tak, že odporkyňu zaviazal nahradiť trovy konania navrhovateľke vo výške 238,17 € na účet jej právneho zástupcu.

Krajský súd tak rozhodol po tom, čo dospel k záveru, že rozhodujúcou pre postup podľa § 81 ods. 6 zákona je tá skutočnosť, že matka navrhovateľky je aj poberateľkou invalidného dôchodku vo výške 273,50 €, ktorý je vyšší ako vypočítaný vdovský dôchodok a preto by sa matke navrhovateľky vyplácal v zmysle § 81 ods. 2 zákona vdovský dôchodok vo výške 91,60 € a nie vo výške 183,30 €, z akej pri svojom prepočte vychádzala odporkyňa. Podľa krajského súdu nie je pre pomernú úpravu výplaty pozostalostných dávok rozhodujúce, v akej výške nárok vznikol, ale v akej výške sa bude vyplácať, pretože ide o posúdenie nárokov na výplatu sirotských dôchodkov a vdovského dôchodku. Krajský súd vyslovil, že úlohou odporkyne bude preto posúdiť najskôr súbeh invalidného a vdovského dôchodku matky navrhovateľky, určiť výšku vdovského dôchodku, ktorý sa jej skutočne bude vyplácať a až potom pristúpiť k pomernej úprave výplaty dôchodkov tak, aby ich úhrn nepresiahol 100% invalidného dôchodku nebohého otca navrhovateľky.

Proti tomuto rozsudku podala odporkyňa v zákonnej lehote odvolanie a žiadala ho zmeniť a obe zrušené rozhodnutia potvrdiť s tým, že odporkyňa nebude povinná nahradiť navrhovateľke trovy konania. Namietala, že krajský súd nesprávne interpretoval ustanovenia § 81 ods. 2 a 6 zákona, nesprávne právne vec posúdil a preto nesprávne rozhodol. Trvala na tom, že pri výklade § 81 ods. 6 zákona nie je možné poradie jednotlivých úkonov odvodzovať od poradia, v akom sú za sebou v predmetnom ustanovení uvedené, pretože tak by s prihliadnutím na poslednú vetu § 81 ods. 6 zákona dochádzalo k prekročeniu maximálnej úhrnnej sumy pozostalostných dôchodkov vtedy, ak zanikne nárok na dôchodok, z dôvodu súbehu s ktorým bol pozostalostný dôchodok znížený o polovicu. V takom prípade po obnovení výplaty pozostalostného dôchodku v plnej výške by nebolo možné vykonať jeho

pomerne zníženie, nakoľko by nedošlo k vzniku ani k zániku nároku na pozostalostnú dôchodkovú dávku, ale iba k zmene jej sumy.

Podľa odporkyne postup, podľa ktorého je potrebné najprv pomerne znížiť sumu pozostalostných dôchodkových dávok, vyplýva aj z § 81 ods. 5 zákona, podľa ktorého sa o súbehu nárokov na viac dôchodkov rozhodne až po zvýšení dôchodkov podľa § 82 zákona. Na podporu svojho tvrdenia poukázala aj na zovšeobecnený právny názor NS SR, podľa ktorého pred posúdením, ktorý z dôchodkov pri ich súbehu je vyšší, treba najprv vypočítať osobitne výšku každého zo zbiehajúcich dôchodkov ku dňu, keď k ich súbehu došlo a zistiť, v akej výške by vznikol nárok na samotnú výplatu každého z nich.

Navrhovateľka v písomnom vyjadrení k odvolaniu navrhla rozsudok krajského súdu potvrdiť ako vecne správny a uplatnila si aj trovy odvolacieho konania. Trvala na správnosti metodiky výpočtu dávok tak, ako to uviedla v prvostupňovom súdnom konaní a zároveň uviedla, že nebola zohľadnená skutočnosť, že jej matke je od 1.2.2009, teda od smrti otca, vyplácaný vdovský dôchodok v sume 65,50 € mesačne a nie v sume 130,90 € mesačne, ako to nesprávne odporkyňa vo svojom odvolaní uviedla. Preto je nesprávne aj tvrdenie odporkyne, že úhrn pozostalostných dôchodkov jej, jej brata a matky činí 305,50 €, čo je suma invalidného dôchodku, na ktorú mal nárok jej nebohý otec. V skutočnosti je jej i jej bratovi vyplácaný sirotský dôchodok v sume po 87,30 € a jej matke vdovský dôchodok v sume 65,50 €, čo je v úhrne 240,10 €. Navrhovateľka nesúhlasila s argumentom odporkyne o výklade § 81 ods. 6 zákona, pretože z poslednej vety tohto ustanovenia predsa vyplýva, že sa sumy dôchodkových dávok ostatných poberateľov pomerne znížia a navyše túto vetu nemožno vzťahovať na predmetnú vec. Dodala, že pri výklade jednotlivých ustanovení zákona je okrem iného možné použiť aj systematický výklad, ktorý je odvodzovaný aj od poradia jednotlivých ustanovení. Práve systematický výklad podporuje právny názor, že nie je rozhodujúce, v akej výške nárok vznikol, ale v akej výške sa bude dávka vyplácať, pretože ide o posúdenie nárokov na výplatu sirotských a vdovského dôchodku.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 250s OSP v spojení s § 10 ods. 2 OSP) preskúmal napadnutý rozsudok spolu s konaním, ktoré mu predchádzalo, v rozsahu dôvodov odvolania, odvolanie prejednal bez nariadenia pojednávania v súlade

s § 250l ods. 2 v spojení s § 250ja ods. 2 OSP a jednomyselne (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z.z.) dospel k záveru, že odvolanie odporkyne je dôvodné.

Z pripojeného spisového materiálu krajského súdu vyplýva, že v tomto konaní preskúmaným rozhodnutím odporkyňa priznala navrhovateľke od 1.2.2009 sirotsky dôchodok v sume 122,20 € mesačne s poukazom na § 76 a § 77 zákona, ktorý je 40% zo sumy invalidného dôchodku jej nebohého otca a ďalším rozhodnutím sirotsky dôchodok navrhovateľky upravila podľa § 81 ods. 6 zákona od 1.2.2009 na sumu 87,30 € mesačne.

Z odôvodnenia tohto rozhodnutia vyplýva, že nebohý otec navrhovateľky poberal ku dňu smrti invalidný dôchodok v sume 305,40 € mesačne, poberateľmi pozostalostných dôchodkov sú okrem navrhovateľky ešte jej brat a matka. Suma sirotského dôchodku je 40% zo sumy 305,40 €, teda 122,20 € mesačne, suma vdovského dôchodku činí 60% zo sumy 305,40 €, teda 183,30 € mesačne. Úhrn všetkých troch pozostalostných dôchodkov predstavuje sumu 427,70 €, čo je viac ako 100% dôchodku nebohého otca navrhovateľky, preto boli pozostalostné dôchodky v zmysle § 81 ods. 6 zákona upravené tak, že boli vynásobené indexom, ktorý predstavuje podiel invalidného dôchodku nebohého otca a úhrnu pozostalostných dôchodkov ($305,40 : 427,70 = 0,71405$), čím bola suma vdovského dôchodku upravená na 130,90 € mesačne a suma každého zo sirotských dôchodkov na 87,30 € mesačne. Úhrn takto upravených pozostalostných dôchodkov predstavuje 305,50 € a nepresahuje tak 100% invalidného dôchodku nebohého otca navrhovateľky.

Tieto rozhodnutia vydala odporkyňa po tom, čo krajský súd svojim rozsudkom č. k. 20Sd/158/2009-17 zo dňa 3.11.2009 zrušil rozhodnutia odporkyne zo dňa 16.6.2009 o priznaní a úprave sirotského dôchodku navrhovateľky a zmenové rozhodnutia zo dňa 28.8.2009, z dôvodu ich nepreskúmateľnosti pre nezrozumiteľnosť a nedostatok dôvodov.

Spochybnovanou otázkou v konaní ostala metodika úpravy úhrnu pozostalostných dôchodkov - podľa názoru navrhovateľky, s ktorým sa stotožnil aj krajský súd, bolo potrebné pri určení pozostalostných dôchodkov najprv aplikovať ustanovenie § 81 ods. 2 zákona, teda výška vdovského dôchodku matky navrhovateľky, ktorá je nižšia ako ňou poberaný invalidný dôchodok, by bola len polovica zo sumy 60% z invalidného dôchodku nebohého otca

navrhovateľky a až následne sa mal realizovať prepočet podľa § 81 ods. 6 zákona, v ktorom mala odporkyňa už vychádzať z upravenej sumy vdovského dôchodku matky navrhovateľky.

S takýmto záverom sa odvolací súd nestotožnil, pretože podľa jeho názoru postup odporkyne, podľa ktorého odporkyňa najprv aplikovala ustanovenie § 81 ods. 6 zákona a až následne takto upravený vdovský dôchodok matky navrhovateľky znížila na polovicu podľa § 81 ods. 2 zákona, má oporu v príslušných zákonných ustanoveniach, je logický a v ich rámci systematický.

Podľa § 81 ods. 6 zákona **pri vzniku nárokov na výplatu vdovského dôchodku a sirotského dôchodku alebo sirotských dôchodkov** a pri vzniku nárokov na výplatu vdoveckého dôchodku a sirotského dôchodku alebo sirotských dôchodkov **po tom istom poistencovi nesmie úhrn sumy týchto dôchodkových dávok presiahnuť 100% dôchodkovej dávky zomretého poistenca**, na ktorú mal alebo by bol mal nárok ku dňu smrti; to neplatí, ak k prekročeniu tejto sumy došlo z dôvodu zaokrúhľovania dôchodkových dávok podľa § 116 ods. 8. **Ak úhrn dôchodkových dávok presiahne túto sumu, suma každej z uvedených dôchodkových dávok sa zníži pomerne tak, aby suma uvedená v prvej vete nebola prekročená.** To platí rovnako aj pre úhrn súm sirotských dôchodkov po tom istom zomretom poistencovi. Ak niektorému z poberateľov uvedených dôchodkových dávok zanikne nárok na túto dôchodkovú dávku alebo vznikne nárok na túto dôchodkovú dávku aj ďalšiemu poberateľovi, sumy dôchodkových dávok ostatných poberateľov po tom istom poistencovi sa úmerne upravujú tak, aby nepresiahli sumu uvedenú v prvej vete vrátane zvýšenia, ktoré by k nej patrili podľa § 82 ku dňu, v ktorom sa sumy dôchodkových dávok úmerne upravujú.

Podľa § 81 ods. 2 zákona ak **sú súčasne splnené podmienky nároku na výplatu starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku alebo invalidného dôchodku a podmienky nároku na výplatu vdovského dôchodku alebo vdoveckého dôchodku, alebo sirotského dôchodku alebo ak sú súčasne splnené podmienky nároku na výplatu vdovského dôchodku a sirotského dôchodku alebo vdoveckého dôchodku a sirotského dôchodku, vypláca sa v plnej sume z týchto dôchodkových dávok tá dávka, ktorá je vyššia, a z dôchodkovej dávky, ktorej suma je nižšia, sa vypláca jedna polovica.** Pri rovnakej sume dôchodkových dávok sa vypláca v sume jednej polovice vdovský

dôchodok, vdovecký dôchodok alebo sirotsky dôchodok. Pri rovnakej sume vdovského dôchodku a sirotského dôchodku alebo vdoveckého dôchodku a sirotského dôchodku sa vypláca v sume jednej polovice dôchodok, ktorý si poistenec zvolil.

Je nepochybné, že východiskom v danom prípade je novovzniknutá existencia viacerých konkurujúcich pozostalostných nárokov odvodených od dôchodkovej dávky toho istého poistenca t. j. situácia, ktorú rieši ust. 81 ods. 6 zákona, v zmysle ktorého sa výška týchto nárokov ustáli na základe metodiky postupu podľa kľúča odvodeného od počtu v konkrétnom prípade do úvahy prichádzajúcich konkurujúcich nárokov a ich vzájomného pomeru vyplývajúceho z ust. § 75 ods. 1 a § 77 ods. 1 zákona. Až po takomto ustálení výšky každého z konkurujúcich si nárokov z tohto titulu, možno každý z nich následne (prípadne) podriaadiť úprave v zmysle ust. § 81 ods. 2 reagujúcej na konkurenciu s iným už predchádzajúcim nárokom tohto poistenca.

Odporkyňa správne vychádzala zo skutočnosti, že suma invalidného dôchodku nebohého otca navrhovateľky bola 305,40 € mesačne. V súlade s § 77 ods. 1 zákona je suma sirotského dôchodku 40% zo sumy 305,40 €. Navrhovateľka má ešte brata, ktorý rovnako ako ona spĺňal podmienky pre priznanie sirotského dôchodku. Sirotský dôchodok každého zo súrodencov teda činí suma 122,20 € po zaokrúhlení smerom nahor. Suma vdovského dôchodku matky navrhovateľky je s poukazom na § 75 ods. 1 zákona 60% zo sumy 305,40 €, teda po zaokrúhlení 183,30 €.

Úhrn pozostalostných dôchodkov tak predstavuje 427,70 € (súčet sirotských dôchodkov v sume po 122,20 € a plnej výšky vdovského dôchodku v sume 183,30 €), sirotské dôchodky každého z detí po vynásobení indexom 0,71405 (predstavujúcim podiel sumy invalidného dôchodku nebohého otca navrhovateľky a úhrnu súm pozostalostných dôchodkov) predstavujú po **87,30 €** mesačne a vdovský dôchodok matky **130,90 €** mesačne.

Odvolačí súd sa nestotožnil s názorom krajského súdu a navrhovateľky, že pre aplikáciu § 81 ods. 6 zákona bolo potrebné prihliadať skutočnosť, že matka navrhovateľky bola v rozhodnom čase aj poberateľkou invalidného dôchodku v sume 273,50 € mesačne ktorý je vyšší ako vdovský dôchodok, keďže výška tohto (vdovského) dôchodku mala byť až výsledkom postupu v zmysle § 81 ods. 6 zákona.

Nemožno opomenúť, že odseky 2 a 6 ust. § 81 zákona upravujú dve rozličné situácie od ktorých sa odvodzuje postup a metodika odporkyne. Kým odsek 2 upravuje súbeh nárokov na viaceré dávky vzniknuté u jednej osoby, ustanovenie § 81 ods. 6 zákona upravuje nároky na pozostalostné dôchodky, ktoré majú byť vyplácané viacerým pozostalým po tom istom poistencovi. Postup navrhovaný navrhovateľkou by znamenal účelové využitie (v zmysle § 81 ods. 2 zákona) redukcie výšky vdovského dôchodku (matky navrhovateľky po porovnaní s výškou jej existujúceho invalidného dôchodku), ktorá výška však ešte nie je ustálená a má sa len zistiť podľa tejto metodiky v zmysle § 81 ods. 6 zákona, pre potreby ustálenia výšky (okrem sirotských) vdovského dôchodku, za účelom zmeny pomeru vdovského dôchodku s konkurujúcim sirotským dôchodkom (dôchodkami), čo je však rozpore s ust. § 75 ods. 1 a § 77 ods. 1 zákona.

Podľa názoru odvolacieho súdu postup odporkyne pri uvedenej úprave pozostalostných dôchodkov v predmetnej veci (ktorá v intenciách ustanovenia § 81 ods. 6 zákona najprv vychádzala z vdovského dôchodku matky navrhovateľky v takej sume, na aký jej vznikol nárok t. j. 60% zo sumy invalidného dôchodku nebohého a až po prepočte pozostalostných dôchodkov aplikovala § 81 ods. 2 zákona a vdovský dôchodok matky po porovnaní s jej invalidným dôchodkom a zistení, že je nižší, znížila na polovicu) zodpovedá aj právnomu názoru najvyššieho súdu vyslovenému v rozsudku sp. zn. Sdo 1/97 zo dňa 29.4.1997 (uverejnenému pod č. 85/1999), podľa ktorého pred posúdením, ktorý z dôchodkov pri ich súbehu je vyšší, treba najprv vypočítať osobitne výšku každého zo zbiehajúcich sa dôchodkov, ku dňu keď k ich súbehu došlo a zistiť v akej výške by vznikol nárok na samostatnú výplatu každého z nich. Len potom možno zistiť, ktorý z nich patrí dôchodcovi ako vyšší v plnej výške a z ktorého dôchodku ako nižšieho, patrí len jedna polovica.

Na základe zisteného skutkového stavu veci, uvedených právnych skutočností a po vyhodnotení odvolacích námietok odporkyne Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k záveru, že rozhodnutia odporkyne boli vydané v súlade so zákonom a vychádzali zo správneho právneho posúdenia veci, preto s poukazom na § 220 OSP v spojení s § 250ja ods. 3 OSP rozsudok krajského súdu zmenil a napadnuté rozhodnutia odporkyne potvrdil (§ 250q ods. 2 OSP).

Odporkyňa sa v odvolaní domáhala vyslovenia, že nie je povinná nahradiť navrhovateľke trovy konania vzniknuté v konaní pred krajským súdom. Vzhľadom k tomu, že odvolací súd rozsudok krajského súdu zmenil a napadnuté rozhodnutia odporkyne potvrdil, musel s poukazom na § 224 ods. 1 a 2 OSP v spojení s § 250k ods. 1 a § 250l ods. 2 OSP zmeniť aj výrok krajského súdu v trovách konania tak, že ich náhradu navrhovateľke nepriznal.

O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 250k ods. 1 OSP v spojení s § 246c ods. 1 a § 224 ods. 1 OSP tak, že neúspešnej navrhovateľke trovy konania nepriznal. Úspešnej odporkyni, ktorá podala odvolanie, zákon priznanie trov neumožňuje.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 24. mája 2011

JUDr. Igor Belko, v. r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia:
Ľubica Kavivanovová